

Předpláči se
 Pro Prahu: celoročně 5 zl., půlletně 2 zl. 50 kr., čtvrtletně 1 zl. 25 kr.
 Pro venkov: celoročně 5 zl. 60 kr., půlletně 2 zl. 80 kr., čtvrtletně 1 zl. 40.
 Jednotlivá čísla prodávají se po 12 kr., jednotlivé přílohy hud. po 50 kr.
 Za inseráty se platí pouze 2 kr. za řádek drobného písma.

DALIBOR.

časopis

věnovaný zájmům světské i církevní hudby a zpěváckých spolků českoslov., zároveň pak organ „Matice hudební“

s četnými přílohami hudebními.

Jen frankované listy přijímají se.
 Rukopisy redakci zasláné nevracejí se.

Předplatné přijímá administrace v č. 147-I. (Karlova ulice).

Dopisy týkající se redakce buďtež zaslány frankop.dru Ludevítovi Procházkovi do č. 9 v Ječné ulici.

Redaktor:

Dr. Ludevít Procházka.

Vychází každou sobotu.

Majitel:

Emanuel Starý.

Památné dni hudební.

29. srpna	1850	* Ant. Salieri, sklad. operní — v Lignano.
" "	1808	† Fr. Čech (kněz řádu Premonštratského), sklad. — v Nelahozevsi. (Nar. v Hořicích r. 1759).
" "	1866	I. provoz. Glinkovy zpěvohry „Život za cáře“ — v Praze.
30. "	1809	* Ad. Bedř. Hesse, slovut. varh. a sklad. — ve Vratislavi.
31. "	1856	I. provoz. Lisztovy Ostřihomské mše — v Ostřihomě.
1. září	1653	* Jan Pacheibl, výt. varh. a sklad. — v Erfurtě
" "	1802	* Egyd. Borzaga, výb. čellista (člen dvorní kapely vídeňské) — v Praze.
" "	1816	I. provozování Spohrovy zpěv. „Faust“ — v Praze.
" "	1848	† F. Benjamin Gross, skladatel a čellista — v Petrohradě.
2. "	1807	† Kazimír Ant. Castellieri, sklad. jakožto kap. kníž. Lobkovic — v Libčovsi (v Zatecku).
" "	1825	I. provoz. Šneidrova oratoria „Ztracený ráj“ — v Děvině.
3. "	1818	I. provozování Rossiniho zpěv. „Alžběta, královna anglická“ — ve Vídni.
" "	1871	† Em. V. Horák, výtečný sklad. církevní — v Praze (v Bubenci).
4. "	1842	Slavnostní odhalení pomníku Mozartova v Solnohradě.
" "	1843	* Levoslav Bella, skladatel slovenský — v Liptovském Sv. Mikuláši.
" "	1869	Slavnostní provozování K. Loewe-ho oratoria „Mistr Jan Hus“ „Uměleckou besedou“ v novoměstském divadle v Praze. (Na oslavu 500leté památky narozenin Husových.)

Toman a lesní panna.

Symfonický obraz Zdenka Fibicha.

(Kritický rozbor.)

(Dokončení.)

V exposici článku svého blíže jsme promluvili o jádru této pověsti národní, jak se nám jeví v dalším poetickém rozvedení u dvou podněbím, názory, povahou i vzděláním se lišících národů. Porovnali jsme

českou pověst, Čelakovským v roucho básnické oděnou, s národní dánskou baládou i shledali jsme, že tato poslední vyniká svým děsně dramatickým živlem co „tragedie osudu“ (Schicksalstragoedie) vedle české, jež opět příjemněji se dotýká citu našeho svým lahodnějším, řekli bychom lidštějším duchem. V dánské pověsti neshledáváme žádné viny na hlavních jednajících osobách; tam věrnost nezlomná pojí dvě milujících duší k sobě: v tom jakási neviditelná démonická moc zasáhne železnou svou rukou v děj a zdrtí pojednou štěstí rodinné. Statný junák umírá proto, že věrným byl svojí lásce a nedbal slibů svůdné rusalky; nad mrtvolou jeho sklání se v bolesti nejvyšší vetchá máti i nešťastná nevěsta. Toť závěrečný obraz pověsti dánské; kdežto v české pověsti spíše můžeme považovati ono zasáhnutí vyšší mocnosti v osud Tomanův jaksi za poetické opsání samovraždy — máme-li to již suše po prozaicku vyřknouti. Toman skončil zcela „po lidsku“ život svůj ze žalu nad nevěrou nevěsty své. Básnická však obrazotvornost národa českoslovanského, jež „olidňovala“ od jakživa vody i lesy bytostmi báječnými, jej vydala v něžné ruce rusalek a lesních pannen. Zde vystupují veškeré postavy jasně, takřka plasticky z pozadí báje; zde netřeba v hudebním ohledu k důraznějšímu označení situace slova deklamovaného, jako to nutně vyžaduje temný, dechem děsného osudu zastřený charakter pověsti dánské. V české pověsti, kde situace jedna po druhé kontrasty svými jasně na povrch vystupují a hudební ilustraci beze všech dalších slov jsou dokonale přístupny, uhodil Fibich v symfonickém obraze svém, jak průběhem tohoto pojednání ukážeme, s jemným taktem na onu pravou formu hudební, v níž každý detail ostře jest charakterizován a přec jako jedním proudem k celku dokonale uměleckému se pojí.

Již v předešlém čísle jsme blíže naznačili, čím se liší forma čistě hudební od oné volné formy, jakou předpisuje skladateli hudba programu i vyřkli

jsme, pokud se týče směru posledně naznačeného, dvě hlavní pravidla; a sice prvé zní: „forma výtvaru básnického určuje skladateli formu pro výtvar jeho hudební;“ druhé pak co výsledek estetického pozorování zní: „je-li tato forma krásná, pak je dobrá, byť by se i s dosavadními v hudbě užívanými pravidly formálními nesrovnávala.“

Při posuzování Fibichova obrazu symfonického musíme tedy především jiným zřetel svůj k tomu obrátiti, pokud se forma hudební kryje s formou básně a zda-li pochod základní idey jakož i vývoj psychologický lze v skladbě zmíněné podobně jako v básni Čelakovského sledovati? Abychom jasnějšího přehledu nabyli, probereme celou balladu dle jednotlivých scén, jak po sobě následují.

I. Ač již večerní temno se po krajině rozhostilo, přec nedbá toho Toman a, by nepokoj nádra jeho tísňící ukojil, vsedne na kůň a hotoví se k odjezdu tam, kam jej touha nevýslovná táhne. Sestra zrakem úzkostlivým a jakoby tušením neblahým sevřena se jaksi s výstrahou táže:

„Kam pojeděš, bratře milý,
v této pozdní na noc chvíli —

Celou tuto počáteční situaci Fibich šťastně volenými tvary tonovými znázornil. Temné stíny večera a zejména onen výstražný ton otázky sestřiny vystupuje před zraky naše zřejmě již v onom d-moll motivu, jímž skladba počíná:

A. *Allegretto poco Moderato.*

Motiv ten se doslovně opakuje, končí však v f-dur, přejde v a-moll, opakuje se v této poloze a malou imitací třetího taktu, (jež zdá se býti takměř

znázorněným znamením výstrahy) rozšiřuje se dalším proudem sice v novou, však celkem příbuznou frázi, jež končí střídavě nejprv v e-moll, podruhé v e-dur, načež opět se vynoří první motiv d-moll, vystoupí s důrazem po druhé v poloze oktávové, načež se sklání po harmoniích f-dur, a-moll, c-dur až k e-dur v hluboké poloze, an tu pojednou při jemném tremolu houslí na e vystoupí v lesním rohu nový motiv (poco più vivace):

B. *Corno*

jež možno slovo za slovem zpívati na slova Tomanova, jimiž tento odpovídá sestře na otázku danou:

„Do Podháji k myslivci,
musím ke své dívčici.“

Ostatně myslíme, že nebude nikdo ani na okamžik v pochybnosti o tom, co skladatel chtěl použitím lesních rohů v tomto místě naznačiti i doufáme, že tuto situaci nemohl ani určitěji charakterizovati. S tímto motivem B, jenž, mimochodem řečeno, důležitou hraje roli v dalším provedení, pracuje nyní thematicky i rozvádí jej průběhem několika taktů v synkopičky, nepokojně rytmizovanou frázi s označením „accelerando“ 3. a 4. taktu příkladu následujícího:

C. *con 8* ~~~~~ *va*

Dřívější vlašské jeho opery ovšem nedají tušiti ni v nejmenším budoucího skladatele „Medey.“ Nekladl na ně však také žádnou váhu, neboť když jsem si je od něj k prohlédnutí vyžádal, psal mi, že jsou to pouhé pokusy mladíka, který právě opustil školskou lavici.

A přece jsem mu jednou upomínkou na zpěvohru „Giulio Sabini“ způsobil velkou radost. Napsal tuto operu pro tenoristu Babiniho, u něhož jsem se později zpěvu učil. Babini mi z ní mnoho předzpěvoval, nač jsem se i upamatoval, když jsem do Paříže přišel. Jednoho dne po obědě posadil jsem se u Cherubiniho ke klavíru a zpíval jsem mu písně jeho mladosti. Jeho podivení bylo veliké, poněvadž nemohl pochopiti, jak jsem se k nim dostal — radostí však slzel. — Znal jste Salieriho a Wintera?“

„Ni prvního ni druhého.“

FEUILLETON.

Rozpravy s Rossinim.

Ze zápisků Ferd. Hillera.

(Dokončení.)

Mluvili jsme jednoho dne mnoho o Cherubinim. Rossini který žil v největší důvěrnosti s ním a jeho rodinou, vypravoval mi mnohé události. Mluvili jsme o zvláštlostech jeho charakteru, v němž skrývala se dobromyslnost v skořápce nevlidnosti. „Zdá se, že část této nevlidnosti přešla též v jeho skladby,“ pravil Rossini, „ale proto přece zůstane vždy velikým hudebníkem. Byl to ostatně ten nejhodnější člověk, jakého si mysleti mohu. Znáte jinak nějakého skladatele, který by se byl ve svém slohu tak změnil jak on?“

Jest to pokračování další Tomanovy odpovědi:
Znenadání nemám stání,
zas mne čekej o svitání.“

Nepokojně rytmizovaný tento spěch melodického proudu staví na okamžik opět svým výstražným tonem základní motiv **A**, jenž se nám objevuje celým orchestrem mnohem mohutněji než dříve stupňovaný.

II. Výstražná tato prosba sestřina:

„Slyš, Tománku, radu mou,
nedávej se doubravou — —“

jest přetržena bujnými triolemi. Statný oř unáší roztouženého Tomana, jehož mysl zaměstnává jediné myšlenka na myslivnu v Podhájí, kde dlí dívka jeho milená. Zde hlavní vedou slovo nad rozbujněnými triolami střídavě motiv **B** i **C**; můžeme je oba nazvat motivy toužebné lásky. Převahy nabude nepokojně rytmizovaný motiv **C**, opakuje se neustále s větším důrazem, trioly smyčcových nástrojů mění se v prudkem kvapu v šestnáctěrky, an tu náhle zavzní v lesních rozích nápěv národní písně svatební (v b-dur), jejíž housle v jásavých trilkách na vysokém f provázejí.

III. Tímto použitím známé národní melodie, jež zpívá se vždy při námluvách v krajích českých na slova: „kdo chce mít růžičku živou, ten nesmí mít žádnou jinou“ atd., přivedl skladatel jednoduchým prostředkem právě v toto místo náležitého světla. Toman kvapí v nejvroucnějším roztoužení ku své nevěstě a sotva dosáhne cíle touženého, zaznívají k němu zvuky svatebního veselí — nevěsta jeho snoubí se s jiným:

„Hostí mnoho pospolu,
jízba plna hovoru.
Smutkem Toman obklopen,
patří s koně do oken:
děvče láskou jen rozplývá,
na ženicha se usmívá;
otec jedná námluvy — — —“

Motiv lásky roztoužené změněn pojednou děsně zaburácí v nejhlubších polohách orchestru a neklidný

onen motiv **C** po prudkém „accelerandu“ vzteklým „sforzandem“ se zaryje — vše utichne, dlouhá pauza — nevýslovná bolest, jakoby vše myšlení nešťastného mládce na okamžik zastavila:

„Toman koněm zatočil,
v šíře pole poskočil,
zařal zuby, smračil čelo,
kolem všecko neveselo.“

— — —
„Prudce hned, pak loudavě
ubíral se k doubravě.“

IV. Po generální pauze zazní dva takty „výstražného“ motivu **A**, adagio, pianissimo, jako táhlý vzdech co ozvěna oné výstrahy sestřiny: „nedávej se doubravou!“ Však nedbá toho jezdec v šíleném bolu nad nevěrou bytosti nade vše milené a letí na oři poplašeném přímo úprkem záhubě své vstříc — k doubravě.

Tato část „Allegro sempre poco a poco crescendo“ znázorňuje opět divokým rytmem svým let cválajícího oře, však již na první pohled poznáváme, jak daleko liší se tato ilustrace cvalu od předešlé: kdežto dříve proud melodický se vlnil po kyprých vesele ku předu se řinoucích triolách, převládá v této části rytmus bouřlivou rapidností svou (takt 6/8 γ β β γ β β), jehož ostrost jest zvýšena ještě tím, že jej markirují nástroje v nejvyšších polohách; kdežto zdrcený motiv lásky hněvným bolem sténá mezitím současně v nejhlubších polohách orchestru, v kontrabasech. Tímto kontrastem v charakterizaci rozličné duševní nálady jezdce, jenž chvátá z prvu na perutích touhy ku své nevěstě a nyní bolem zrazené lásky bičován, v šíleném letu se zoufalstvím v oku s větry o závod uhání bez cíle, bez uzdy, tímto v hudebním ohledu zdařile provedeném kontrastem dokázal skladatel opětně svůj jemnocit i bystrozrak pro postup psychologický i svou mistrnost v užívání pravdivého, charakterističného výrazu hudebního. Zde poslouchá jej orchestr na pokyn i podává se ve všem jeho intencím.

„Wintera jsem viděl v Miláně, když tam řídil provedení svého „Maometta II.“ Bylo v té opeře dost pěkných věcí, jmenovitě se pamatuji na jedno terceto, v němž osoba za scénou zpívala širokou kantilenu, kdežto druhé dvě zpívaly na scéně v dramatickém dvojzpěvu; byla to práce velmi pěkná a účinná.“

„Salieriho jste viděl ve Vidni?“

„Ovšem; ten dobrý starý pán! Tenkrát skládal vášnivě kanony, a přicházel pravidelně každého dne k nám k večeři, by si je dal zazpívat. Má paní, já, David a Nozzari večeřeli jsme obyčejně společně a tvořili jsme slušný vokální kvartet. Konečně jsme již dostávali závrať z těch nekonečných kanonů, prosili jsme tedy Salieriho, aby již toho nechal.“

„Jeho opera „Axur“ patří k mojim nejprvnějším hudebním vzpomínkám.

Jsou v ní velmi pěkné věci, jako ve všech jeho operách. — Ubohý Salieri! — Vytýkalo se mu, že jest vinen na Mozartově smrti! Pomluva tato byla velmi vážně rozšiřována. Jednou po kanonu jsem se ho přímo zeptal: „Otrávil jste opravdu Mozarta?“ On se přede mnou vztýčil hrdě a pravil: „Podívejte se na mne dobře, vyhlížím snad jako vražedník?“ A tak právě nevyhlížel.“

„Žárlivým snad přece na Mozarta byl,“
prohodil jsem.

„Možná, ale to přece připustíte, že od žárlivosti k travičství je ještě hezký krok. —“

„Který bohudíky hned každý neudělá, jinak by umírali skladatelé jako mouchy. — Že však o tomto starém pánu mluvíme, povídejte mi něco o Šimonu Mairu, od něhož téměř nic neznám. Byl vynalezavým?“

Ještě jednou ozve se *fff* grandioso v prvním tempu výstražný motiv **A**, ve vysoké poloze; však zaniká decrescendem pořáde hlouběji, až se ztratí v nejhlubších polohách nástrojů smyčcových ve spojení s fagoty, jež v loudavém pohybu ilustrují tajuplné děsné ticho temné doubravy. Náhle zazní čiperný trilek violy a vyšvihne se přes sekstolu až k oktávě, totéž opakují druhé, po třetí pak první housle, jež podrží třepetavý trilek vysokého *a*, mezi tím co se ve foukacích dřevěných nástrojích ve vysoké poloze *pp.* následující vzdušný motiv „lesní panny“ vynoří:

„Na jelínku podkasaná
sedí sobě lesní panna;“ a dále:
„Třikrát kolem jak střela
v běhu koně objela —“

V. Nyní rozpoutá se v celém orchestru báječný život, takže v pravdě nevíme, zda-li se máme obdivovati spíše těm nad pomyslení vzdušným tvarům hudebním, tomu kouzlu harmonickému, či chváliti bohatou invenci sladce opojné melodiky, s níž skladatel v dokonalé této části v pravém smyslu slova plýtvá. Že část tato snad vzbudí kouzelnými, zvukovými efekty svými v mnohém jakousi reminiscenci na Berlioze a jeho etherickou vílu „Máb“, nespadá valně na váhu, poněvadž typus hudebního znázornění těchto vzdušných bytostí jest co ustálený od největších mistrův vždy v stejné formě užíván. Ostatně v této právě skladbě vyrůstá tato ilustrace „lesní panny“ z celku postupně a v spracování zejména motivicko-thematickém, jakož i detailovanou charakterizací vyniká samostatným, originelním rázem.

Tato část, v níž spočívá těžiště celé skladby, jest až ku katastrofě nejšířeji rozpredena a v ní se též jeví mistrná obratnost Fibichova v zacházení

„On se snad neproslavil svou vynalezavostí tak, jako tím, že v Itálii uvedl první pravý dramatický živel v platnost. Též na rozšíření instrumentace u nás měl on a Paer největšího vlivu.“

Viděl, vlastně slyšel jsem ho jednou, když již byl starcem, ve Veroně jednou mši dirigovati, přehlušil sbor i orchestr tlučením papírovým svítkem, který mu byl taktovkou.“

„Znáte skladby Jomelliho?“ tázal se Rossini.

„„Cirkevní ano, nikoliv opery.““

„On byl nejgenialnějším skladatelem své doby. Nikdo nedovedl zacházeti s hlasem jako on, jeho věty v pomalém tempu jsou neskonale krásné co do stránky melodické.“

„„Za našich dnů, myslím, by se nedocílilo tím velkého účinku.““

s orchestrem ve světle nejpriznivějším. Zde pracuje skladatel hlavně s dvěma motivy a sice s naznačeným ušlechtilým motivem (**D**) „lesní panny“, jež později též ve volném pohybu přináší a s druhým motivem, jež vyvinut jest ze známého nám již motivu lásky (**B**) a dále jest rozšířen vroucnějším stupňováním melodickým.

„Jedna-li tě opustila,
nahradí to stokrát jiná.“

V tomto závěrečném oddílu překypuje vroucnost bohaté invence v tak úchvátne míře, že směle tvrditi můžeme: tak vřelým, opravdovým dechem lásky smyslné, jež vane z těchto opojných plamenů zvucících, že málo zajisté skladeb v novější době komponovaných se vykazati může, vyjmeme-li Wagnerův v známý dvojzpěv mezi Tristanem a Isoldou, jehož tropickému žáru rozkoše smyslné nikdo, ba i největší odpůrce velkého toho muže, neodolá. K tak rozechvěnému stupňování byl skladatel náš ovšem postupem básně samé donucen:

„To kdy panna zpívala,
v ústa jezdce líbala,
v náruči ho objala.
Tomanovi srdce plesá,
uzdu pouští, s koně klesá — — —“

Zde nebylo vyvážnutí ze svůdného okolí trůnu Venušina. O detailech závěrečného oddělení této skladby nemožno se na místě tomto rozepisovati; poskytují téměř každý takt nových zajímavých krás.

Musíme míti strpení až do příštího sezóny koncertní, kde doufáme se na programu filharmonikův našich na jisto setkati s velezdařilým tímto dílem.

„Tvary v našem umění mění se ovšem velmi, a poměry ty jsou velmi důležité.“

„„Dřívější vlašští pěvci zajisté dovolili si mnohem více nežli nynější; čteme totiž a slyšíme o jejich kromobyčejné virtuositě, však písně, které skladatelé pro ně psali, jsou velmi jednoduché.““

„Tchdejší operní skladatelé hráli ovšem jen podřízenou úlohu, podávali pěvcům toliko náčrtky, které si oni dle libosti doplňovali. Však mužové jako Durante, Lotti a Jomelli zůstanou vždy velkými mistry.“ — —

Byla to poslední rozmluva, poslední den, který jsem v Trouvillu ztrávil.

Druhého dne z rána Rossini odjížděl. Ač jsem jej opět za několik dní v Paříži spatřiti měl, bylo mi přece úzko okolo srdce, když do vozu vsedal. —

Pokud se týče závěrku skladby, dlužno podotknouti, že poznenáhlu klesá proud rozbouřený a překrásný motiv „lesní panny“ (D) se v přidušeném tonu čella mírným pohybem (andantino) rozezvučí orchestrem, až poznenáhlu vyhasne; načez co závěrek se naposledy ještě jednou vynoří výstražný motiv A, jimž skladba byla započala. Celek končí i zde přísně dle konečného vývinu ideí básníkůvých:

„Sestra k oknu přiskočila,
a rukama zalomila:
„Bratře můj, bratříčku můj!
kde skončil jsi život svůj!“

Elegický ton výstražného motivu zachoval jak v rozhodných situacích, tak i na konci nadvládu svou. Obraz hudební tím nabyt jednoty i ladné zaokrouhlenosti.

Forma celku, jež — jak jsme shledali — přísně dle formy básně jest rozvinuta, jest v ohledu hudebním krásná — tedy i dobrá.

Pokrok, jež Fibich prací touto učinil od poslední své skladby ze genu symfonické básně („Záboj a Slavoj“) jest v každém ohledu úžasný. Hudební literatura československá může býti všim právem hrdou na tak vzácnou, plodnou jakož i neunavnou tvůrčí sílu junáckého skladatele našeho.

V. Novotný.

Z ciziny a Rakouska.

** Pařížský „Figaro“ sděluje, že se již také i Fr. Liszt stal předmětem americké špekulace. Neboť prý mu nabízí jeden impresario jeden milion, zaváže-li se, po jistou dobu v Americe koncertovati. Zdá se však, praví „Figaro“, že Liszt nabídnutí toto nepřijal.

** Z Budapešti. V národním divadle maďarském připravuje se pro zimní sezonu Wagnerova zpěvohra „Rienzi“ a Verdiho „Aida“.

** Na místo H. Vieuxtempsa, jenž se nyní usadil v Paříži, povolán co profesor houslí na konservatoř v Bruselu výtečný polský umělec J. Věňavský.

** Jako se Verdi proslavil u Vlachů svým rekviem, jež složil na počest zesnulému básníku Manzoni, tímž způsobem oslavil skladatel de Giosa, v Neapoli žijící, památku Donizettiho, napsav velikou mši smuteční ku jeho počtě.

** Z Gmundenu. Pianista Lud. Breitner koncertoval zde s houslistou J. Hellerem s výborným úspěchem. Hráli mezi jiným A. Rubinsteina sonatu do g-dur a Goldmarkovu suitu pro piano a housle.

** Skladatel a dvorní kapelník J. Rietz v Drážďanech slaví dne 31. října b. r. své 40leté jubileum co dirigent operní.

** Brendlův výtečný spis „Geschichte der Musik“ vyjde za krátko v novém (pátém) vydání. Dr. Fr. Stade, jenž s zesnulým stál u vrocím svazku přátelském, dokončil jej až k nejnovějším

dobám. Tentýž přednáší dějiny, a aesthetiku hudby na hudební akademii v Lipsku.

** J. Massmann, ředitel hudební ve Výmaře, připravuje k tisku zajímavou monografii „Die Orgelbauten des Grossherzogthums Mecklenburg-Schwerin,“ v nížto zvláště obšírně pojednáno bude o znamenitých opravách a vynálezech slovného stavitele varhan Ladegasta, zejména pneumatiky varhanní.

** Lipská firma nakladatelská Breitkopf & Härtel otevřela subskripci, koncem t. m. počínající, na úplné vydání veškerých skladeb Mendelssohnových, kteréž uspořádáno bude tímž způsobem, jako krásné vydání skladeb Beethovenových.

** Ze Sondershausenu. (Pův. dopis.) Poslední dva koncerty, odbývané dne 9. a 16. srpna, předvedly posluchačům skorem samé novinky, které však nebyly s to náladu obecenstva oživit. První koncert seznámil nás se skladbami pro orchestr od Hanuše z Bülovů, o kterých mi nelze s dobrým svědomím říci, že by uchu jak znalce tak i neznaného přespříliš lahodily. Jsou to 1. Intermezzo guerriero a 2. Funerale. Celek byl arcit exaktně dvorní kapelou interpretován, nicméně neprospěly 4 předchozí zkoušky pranic ku pochopení obou jmenovaných skladeb jak se strany účinkujících, tak i se strany posluchačů. Pakli p. z Bülovů krásu hudební tím docíliti chce, když dissonance na se hromadí a přespříliš plechu holduje, tož nemohu, než litovati jej. Mimo toho provedena v prvním oddělení předehra k „Meistersingrům“ od Richarda Wagnera — patrně dosvědčeno i tu, že skladba tato vzdor své uznané významnosti a smělosti motivů a jich upotřebení co hudba čistě koncertní velmi nejisté postavení zaujímá, jinak arcit se má co předehra opery. Druhé oddělení bylo jaksi čestným zápasem mezi přívrženci hudby Lisztovy a Berliozovy. Prvnějšího mistra provedena symfonická báseň „Prometheus“ a Berlioz zastoupen byl milokrásnou „fantastickou symfonií.“ Ač neupírám skladbě Lisztově mnohé mohutné momenty, které svůj geniální původ prozrazují, tož přece symfonie tato bledne v porovnání s Berliozovou skladbou. Uznati se musí u „Prometheusa“ čistě thematická, přísně provedená práce, avšak mnoho nedostává se u tohoto plodu velmistra Liszta, co ve „fantastické symfonii“ skorem překypuje a tož jsou: přebohatá rozmanitost motivů, překvapující jemná instrumentace a jmenovitě bujná, bezuzdná fantasmie. Písatel rádků těchto byl překonán rozličnými dojmy, kterými skladba tato, bohužel ve vlasti velmistra toho málo ceněná, účinkuje. Z pěti vět: (1. „Snivé obrazy náruživosti“, 2. „Na plesu“, 3. „Na venkově“, 4. „Chod na popraviště“ a 5. „Sen noci Svatojanské“) hromovým potleskem da capo žádany byly tři a sice 2., 4. a 5. Arcit vyhověno žádosti této. Ano počasí v tento den nepříznivo bylo, odbýván odpolední koncert večer v divadle a večerní ponechán pro budoucí neděli. — Druhý koncert dne 16. t. m. (12. této sezony). Koncertní ouverturou z E-dur od J. J. Aberta otevřen 12. ze samých novinek sestavený pro-

gram. Skladba tato nemá vzdor svým překvapujícím kombinacím a efektům pražádného vlastního, původního života. Nemýlím-li se, i pražští kritikové nepřijali při poslední interpretaci této skladby pražskou konservatoří plod tento příliš rozníceně. Svoji zvláštní originalitou vydobyla si přízně zejména od židovských posluchačů „Hebrejská melodie“ od R. Franze. Co ohnisko prvého oddělení skvělo se „koncertní divertimento“ (idyllická scéna) pro flétnu, hoboje, klarinet, fagot a lesní roh od J. Rietze s průvodem orchestru. Solová čísla hráli pánové: Heindl, Hoffmann, Schomburg, Barthel I. a Pohle. Symfonická báseň „Julinacht“ od G. Riemenschneidera nemá nic významného do sebe, leda jedinou scénu, která však fatálně upomíná na „Venušin vrch v Tannhäuseru“ od Wagnera. V druhém oddělení provedena „Lenora“, symfonie z E-dur od J. Raffy. — Program večerního koncertu byl následující: 1. Overtura „Semiramis“ od Catela. 2. Andante z tragické symfonie od Fr. Šuberta. 3. Pochod z kant. „Ruinen v Athen“ od Beethovena. 4. Musikalische Miniaturen 3 karakt. skladby od J. Mir. Webra. 5. Overture „Dáblův podíl“ od Auberu. 6. Loreley-Finale od Mendelssohna. — Budoucně promluvím dle slibu svého o slavnosti hudební v Curychu. W.

Zprávy z Prahy a z venkova.

* *K slavnostnímu představení* dne 7. září b. r., jemuž přítomen bude Jeho Veličenstvo císař František Josef, určena jest Nikolai-ova zpěvohra „Veselé ženy Vindsorské“. Litujeme, že volba nepadla na některou z našich domácích zpěvoher a že takto odejmuta skladatelům našim vhodná příležitost se vyznamenati.

* Zemský výbor vypisuje veřejný konkurs na uprázdněné místo učitele a zároveň varhaníka v pražské zemské káznici s ročním služným 600 zl. a 200 zl. příbytečného.

* *P. Jan Horák*, chvalně známý hotovitel hudebních nástrojů v Praze, obdržel tyto dny velmi lichotivý přepis z Stavropolu (na Kavkaze), kamž před nějakým časem na objednání zaslal krásnou flétnu, v jeho závodě shotovenou. Nyní obdržel opět novou objednávku.

* *Dr. K. Kliebert*, ctěný náš spolupracovník, dokončiv na konservatoři Mnichovské pod Rheinbergrem svá studia, zejména z „instrumentace“ a „nauce o formách hudebních“, komponoval ku závěreční celoroční zkoušce první své větší dílo a sice baladu „Wittekind“ pro sbor, solové hlasy a orchestr, jež přijata byla od všech znalců s pochvalami největšími. Mnichovský jeden list zmiňuje se o skladbě té následovně: „P. Kliebertova skladba vyznamenává se zdařilou formou i účinkem mohutným, prozrazuje smysl pro charakterisaci i jeví vřelé citění, jakož i důkladnou znalost zvukových efektů, což slouží ku nejvyšší cti autoru,

jenž se mimo to mnohostranně řízení koncertů s obezřelostí účastnil.“ Provedení bylo ovšem velmi zdařilé: čítal zdárně secvičený orchestr co do síly 20 houslí, zpěváků bylo 300 a sola byla nejlepšími pěvci obsazena. Doufáme pevně, že v krátké době se i Pražské obecenstvo setká v koncertním sále s některými pracemi tohoto velenadaneho i všestranně vzdělaného skladatele našeho.

* *Z Mladé Boleslavi.* Dne 30. t. m. uspořádá zde v divadle městském koncert pianistka sl. Marie Krieše-ova (žákyně hud. ústavu p. Vaňouse) za spoluúčinkování p. J. Vaňouse a některých pánů zdejších s programem velmi zajímavým.

* *Z Králové Dvora.* Slavnost otevření „Hankova domu a divadla“ odbývati se bude dne 26., 27. a 28. září b. r. za účastenství hojně se přihlásivších spolků vlasteneckých. V sobotu dne 26. září uspořádán bude večír průvod městem s hudbou a lampiony i přednešeny budou zpěv. spolky některé sbory. V hlavní den slavnostní dne 27. září sejdou se po mši svaté veškeri spolkové, deputace a hosté za „šindelářským“ předměstím, odkud sestavený průvod pohybovati se bude do Hankovy zahrady. Na místě slavnostním, před budovou Hankova domu a divadla, zapějou pěvci po uvitací řeči zástupce města slavnostní kantatu od K. Tysovského, načež následuje slavnostní řeč a po té pro sbor K. Tysovským upravená píseň Hankova „Vystavím si skrovnou chaloupku“. Večír uspořádáno bude slavnostní představení divadelní i provozovati se bude dramatická hra „Jaroslav, vítěz nad Tatary“. Dne 28. září sloužena bude velká mše v chrámu Páně, v jehožto věži nalezen byl „rukopis královédvorský“. Odpoledne uspořádán bude zahradní koncert, v němžto vystoupí chvalně známá kapela horníků ze Svatoňovic a večír slavnostní ples.

* *Z Chrudími.* P. Karel ze Slavkovských uspořádá zde koncert v neděli dne 30. t. m. za spoluúčinkování p. J. Lva, člena české opery a p. starosty Klimeše. Sdělujeme tuto podrobný program: 1. Sonata do C-dur pro klavír od K. M. Webra. 2. Písně, zpívá Josef Lev. 3. a) Polonéz do cis moll od Chopina. b) Novelleta od Schumana. c) Campanella od Liszta. 4. Dvojzpěv pro tenor a bas z opery „Němá z Portici“ od Auberu. 5. Rhapsodie uherská č. 14. od Liszta. 6. Písně, zpívá Josef Lev. 7. Svatební pochod a tanec vil ze „Šnu noci Svatojanské“ od Mendelssohna, v úpravě pro klavír od Liszta.

* *Z Dobříše.* (Pův. dop.) Nově zřízený náš spolek „Přátelé hudby na Dobříši“ vstoupil 22. srpnem 1874 v život, uspořádav na oslavu narozenin J. V. císaře a korunního prince Rudolfa hudební produkci. Jak nadšeně lne občanstvo dobříšské ku spolku tomuto, který čile rozvíjí činnost svou přes všechna neblahá proroctví svých nepřiznivců, toho na důkaz stůjtez zde následující dáta: Dne 15. t. m. okdržel zařizující komitét (pp. M. Oplt, J. Pára a M. Pek) c. k. místodržitelstvím stvrzené stanovy. Dne 16. t. m. svolal komitét

valnou hromadu, kdež mimo jiná ustanovení vykonána byla volba správního výboru, která měla následující výsledek: Za protektora spolku zvolen jednohlasně p. Jeroným, hrabě z Mannsfeldů, za předsedu p. Martin Oplt, kníž. kancelářský správce, za místopředsedu p. Václav Henn, městský rada, za jednatele p. Josef Pára, učitel, za pokladníka p. Mikuláš Pek, kníž. příručí, za znalce hudby instrumentální p. Anděl Karel, za znalce zpěvu p. Jindřich Skřivánek, řídící učitel, za znalce piana p. Lukáš Jind., centrální správce, za důvěrníka (obhradníka) p. Em. Filípek, učitel. Do výboru dále zvoleni pánové: p. Jan Lackinger, okresní soudce, p. Mat. Skála, soudní adjunkt, p. Dr. Jan Štěpán a p. Leopold Železný, první městský rada. Všichni hodnostáři zvoleni jednohlasně a mimo p. Lukáše, který se dosud nerozhodl, ochotně volbu přijmuli. Ustanoveno též, zaříditi hudební zábavy: I. na den 22. srpna, II. na 7. září a III. na konec září b. r. Dne 17. srpna skládány příspěvky a přijímání noví členové, jichž počet vzrostl dosud na 107. Svolána toho dne výborová schůze, která vyslala p. Anděla a J. Páru ku zakoupení piana. Dne 18. koupeno piano Šnáblovo v osvědčeném skladu p. Mika v ceně 335 zl., pak viola, musikalie a jiné spolku potřebné věci. Ku produkci ustanoven program následující: 1. Hymna rakouská. 2. Smyčcové kvarteto od Mendelssohna. 3. Sbor „Křižáci“ od Bazina. 4. Polonéz od Bedř. Chopina pro piano. 5. Solová píseň s průvodem piana. 6. Přednáška na housle. 7. „Věnování“, transkripce Šumanovy písně od Liszta. 8. Solová píseň s průvodem piana. 9. Sbor „Vlasti“ od A. Tovačovského. Co se týče provedení jednotlivých partií uvedeného programu, musím zmíniti se, že zvláštní ozdobou produkce byly solové výkony p. Em. Hessa, který svou výtečnou hrou na piano obecenstvo tak rozjařil, že jej mimo uvedených čísel na programu ještě ku dvojímu vystoupení hlučným potleskem přimělo. Zvláště něžného uznání dostalo se ještě p. Hessovi podáním tří krásných kytic. Sbory: „Křižáci“ a „Vlasti“ po třech toliko zkouškách předneseny šly nad očekávání dobře. Výsledek svědčil o zvláštní spůsobivosti sil ve sboru účinkujících. Přednáška p. Anděla na housle byla výtečná, jakž od tak osvědčené síly nijak nelze ani očekávati. Ku konci zprávy své musím ještě podotknouti, že spolek přistoupil co člen k „Matici hudební“ a zvolil za orgán svůj časopis „Dalibor“. — *ip.*

S m ě s.

Myšlenky o hudbě.

Výroky slovatných skladatelů a spisovatelů o hudbě.

sebrala La Mara.

Živlové hudby.

R h y t m u s.

(Pokračování.)

Takt (tempo) nemá býti samovládne zdržujícím neb ženoucím kladivem mlýnským, nýbrž má býti

skladbě tím, co jest tepobití životu lidskému. Není pomalého tempa, v němž by nebylo míst, vyžadujících rychlejšího pohybu, nemá-li se celek vléci. Není rovněž žádného presta, kteréž by nevyžadovalo protivu klidnějšího přednesu jistých míst, aby výraz netratil přeháněním. Avšak pro Bůh nechť se nikdo nemíní oprávněným k onomu střetnému spůsobu přednesu, jímžto se jednotlivé takty zcela libovolně zpotvořují. — Rychlení či zdržování tempa nesmí vzbuzovati nikdy pocit pohybu nepravdělného, násilného. S hlediště hudebně-poetického může obé míti místa jedině v celých periodách či frázích, jak toho právě žádá výraz náruživosti. Pro vše to nemáme v hudbě žádných znamének. Tyto jedině vepsány jsou v citlivou hruď lidskou, tam-li jich není, tu nepomůže metronom, zamezující leda hrubé přehmaty, ni jakékoliv znamínko. K. M. Weber v listu Prägerovi.

Každá skladba, vyjímaje pochod neb skladbu taneční, postrádala by života a výrazu, světla a stínu, kdyby solový hráč neb orkestr se svým vůdcem přidržovali se přísně pořád jednoho tempa, neberouce ohledu k rozličným oznamům, vyžadujícím různých modifikací. Každý hráč neb dirigent, vniknuvší v dobu i v ducha té které skladby, musí cítiti, kdy a kde nastoupiti musí změna pohybu, kteráž bývá často povahy tak jemné, že metronom je zcela zbytečný, ba nemožný.

Hyn. Mošeles,
„The life of Beethoven.“

Jak se krásné rytmické formy vynalezají, nemůže žádný učitel učiti. Zvláštní dar, nové vynalezati, náleží k zjevům nejzřídčejším, jakož se vůbec zdá, že rytmus jest ještě nejméně vyvinutou částí naší hudby.

Hektor Berlioz, „A travers chants.“

Takt slouží pouze co mechanická pomůcka k dorozumění se skladatele a zpěváka, jak mile si však dokonale porozuměli, budiž odhozena stranou co spotřebovaný nástroj, jehož není potřeba a jenž slouží jen na obtíž.

Rich. Wagner, Sebr. spisy, sv. V.

Kolorit.

Kolorit v hudbě jest instrumentace. — Postaviti zde nějaké pravidlo, jest již pro nesmírnou rozmanitost hudebních skladeb věci nemožnou, avšak, opíraje se o živou, zkušenostmi vytríbenou obrazotvornost, můžeme přec dáti leckterá naznačení a to nazval bych v cyklickém souhrnu: mystikou nástrojů. Umění, na patřičném místě docíliti účinek buď plným orchestrem, buď jednotlivými nástroji, jest hudební perspektivou.

E. F. A. Hoffmanna:
Kreisleriana.

Některé hudební fráze a obraty jsou zcela beze všeho účinku, dostanou-li jemného a umírněného výrazu, kdežto mohou učiniti velmi krásný dojem, dostanou-li patřičného důrazu. V případě opácném přicházíme k výsledkům ještě u větší míře překvapujícím: dáme-li libé, půvabné myšlence výrazu násilného, docílíme jen směšných a protivných účinků.

Hektor Berlioz: „A travers chants“.

Karakteristická stránka instrumentace odpovídá v hudbě zcela koloritu v malbě. Kdežto je nyní skvělá, nádherná, někdy skoro až přehnaná, byla před koncem předešlého století skoro neznáma. Dle mínění našeho může studium dobrých vzorů rovněž jako pokud se týče rytmu, melodie a umění výrazu hudebního, ovšem také zde ukázati hudebníku pravou cestu, jak ji lze ovládnouti, avšak bez speciálního nadání každý přec jen málo dokáže. Tentýž:

„A travers chants“.

Jako v malířství kolorit bez kresby není ničím, taktéž v hudbě nutno, aby dříve byly vedeny linie melodické, harmonické základy položeny a rytmické skupeniny utvořeny, nežli se ustanoví kolorit. Za našich dob však se snad až příliš váhy klade na kolorit.

Robert Franz, ústní sdělení.

Nástroje strunové jsou pravý národ kulturní, Hellenové orchestru, naproti idyllickým pastýřským aneb orientálním přepychumilovným národům dřevěných nástrojů dechových, naproti válečným kmenům trub, lesních rohů a pozaunů a barbarským hordám ofikleid, bombardonů, talířů a tureckých bubnů.

Dr. Ambros:

„Kulturhistor. Bilder“.

Sestavení jednotlivých nástrojů musí býti pro každou hudební větu takové, aby tato přišla k dokonalému výrazu smyslnému. Joach. Raff:

„Die Wagnerfrage.“

VI.

Tvary hudební, věta.

V umění na tom záleží: aby obsahu myšlenkovému dostalo se přiměřeného, srozumitelného tvaru, kterýžto jej vznáší, aby tento nás netížil materialní svou tíží.

Moric Hauptman:

Listy k Hauserovi, sv. I.

Zvláštní obsah podmiňuje také zvláštní tvar; jen v nejšířších svých obrysech a v nejužších jednotlivostech podroben jest všeobecně platným zákonům.

Tentýž:

„Die Natur der Harmonik und Metrik.“

Správnost skladby jest podmínkou, pod kterou vůbec teprv nějaký smysl vysloven býti může.

Tamtéž.

Listárna redakce.

P. J. P. v D. Srdečné díky. Bude nám vždy vítáno.

P. Chl. v Chr. Litujeme, že Vám k dotazu Vašemu nemůžeme dáti dosud žádné určité odpovědi.

Ctěným pp., kteří se k nám obrátili stran opatření ruského prozpěvu: „Mnogaja ljeta“, jehož lze užiti při všech slavnostních příčinách, přípitech, blahopřáních atd. a jež by každý pěvec český měl z paměti uměti, sloužitiž k vědomosti, že ruské i srbské „Mnogo ljetsví“ vyjde v 58. sešitu „Hlaholu“, sbírky zpěvu pro mužské hlasy.

Kněhtiskárna

DR. J. B. PICHL A SPOL.

v Praze, Poříč, Zlatnická ulice číslo 13

nabízí své služby sl. zpěvákým a jiným spolkům a pp. nakladatelům hudebnin, upozorňujíc na svůj levný a čistý

tisk not,

jenž se vyrovná výrobkům nejhlavnějších cizích firem.

V komisi firmy:

Em. Starý a spol. v Praze

právě tiskem vydány jsou:

„Tři písně pro domácnost.“

I. „Drátenická“, pro tenor	} Cena 60 kr. r. č.
II. „Na Helenku“, pro bas	
III. „U kolébky“, pro alt	

s průvodem piana, složil

Karel Záhorský.

Tamtéž dostati lze:

Nápěvy písní národních v Čechách.

Sbírka K. Jaromíra Erbena, s průvodem piana opatřil

J. P. Martinovský.

Svazek V. (Obsahuje 100 písní.) — Cena: 3 zl. r. č.

Hudebniny pro piano

za velmi sníženou cenu.

Směs ze zpěvohry „Zakletý princ“ od Hřimaleho místo zl. 1.60 pouze **1 zl.**

Směs ze zpěvohry „Rektor a general“ od Skuherského místo 1 zl. pouze **60 kr.**

„Perličky“, směs z národních písní od Prošky, sešit I. a II. místo zl. 1.70 pouze **1 zl.**

Ceny tyto mají platnost jen při zakázkách přímo v našem obchodě učiněných a nikoli prostřednictvím kněhkupectví.

Em. Starý a spol., 147-I.

K dnešnímu číslu přiložena jest VIII. hudební příloha: Motivy z Glinkovy zpěvohry: „Žižň za cáře“ pro piano upravil L. Procházka.